

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2821/19

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות
כבוד המשנה לנשיאה ע' פוגלמן
כבוד השופטת י' וילנר

העותרים: אימאן פוזי עבד א-רחמן סיף ו-13 עותרים
נוספים

נ ג ד

המשיבים: 1. מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית
2. היועץ המשפטי לממשלה
3. פרקליטות המדינה

בשם העותרים: עו"ד שלומי זכריה

בשם המשיבים: עו"ד דניאל מארקס; עו"ד הדס ערן

פסק-דין

השופטת י' וילנר:

1. עניינה של העתירה שלפנינו, בעיקרו של דבר, בבקשה כי נורה למשיבים לאפשר לעותרים גישה חופשית לאדמותיהם אשר בתחום צו הכרזה על שטח מתוחם (חומש) (יהודה והשומרון), התשע"ז-2017 (להלן בהתאמה: צו התיחום ומרחב חומש או המרחב); ולנקוט פעולות אכיפה המתאפשרות מכוח צו התיחום, ביחס לבינוי בלתי-חוקי בשטחו ולפלישות של ישראלים לתחומו. כמו כן, העותרים ביקשו בעתירתם כי נורה למשיבים לאכוף את האיסור בדבר כניסת ישראלים למרחב, אשר חל מכוח הצו בדבר יישום תכנית ההתנתקות (יהודה והשומרון) (מס' 1956), התשס"ה-2005 (להלן: צו ההתנתקות).

2. בשנת 1978 הוקם היישוב חומש בצפון השומרון, מכוח צו תפיסה צבאי ת'4/78 (להלן: צו התפיסה); ובשנת 2005 פונה היישוב, במסגרת תכנית ההתנתקות, ונאסרה כניסת ישראלים למקום, מכוח צו ההתנתקות. בשנת 2013 בוטל צו התפיסה.
3. בשנת 2009 נכנסו ישראלים למתחם, למרות האיסור שבצו ההתנתקות, ואף הקימו בו ישיבה, באדמות פרטיות – מקרקעין מוסדרים הרשומים על שם פלסטינים – מחוץ לתחום "אדמות המדינה".
4. בשנת 2017 הוצא צו התיחום, שתוקפו הוארך בהמשך מעת לעת. בצו התיחום נכללו איסורים בדבר ביצוע פעולות בינוי בתחום הצו; כניסת אנשים לתחום; והכנסת רכוש לתוכו לצורך ביצוע פעולות בינוי.
5. המשיבים נקטו פעולות אכיפה ביחס לבינוי בלתי חוקי בשטח צו התיחום, ובתוך כך גם ביחס לישיבה שהוקמה; אולם חלק מהבינוי הוקם מחדש, ואף הנוכחות של ישראלים במרחב – המשיכה.
6. על רקע האמור, הוגשה העתירה שלפנינו, שבמסגרתה ביקשו העותרים, כאמור לעיל, כי תתאפשר להם גישה חופשית לאדמותיהם שבשטח צו התיחום; וכי ייאכפו הפרות הדין מצד ישראלים, אשר נכנסים למתחם למרות איסור הכניסה שבצו התיחום, ומבצעים בו פעולות של בינוי בלתי-חוקי. לטענת העותרים, בעוד שצו התיחום נועד להתמודד עם הפרות דין מצד ישראלים כאמור, למעשה הוא פועל נגד בעלי האדמות הפלסטיניים.
7. בתגובתם המקדמית לעתירה טענו המשיבים, בעיקרו של דבר, כי בכוונתם לאפשר גישה לשטח צו התיחום, לבעלי זכויות מוכחות במקרקעין, ובכלל זאת – לעותרים 1-12. אשר לפעולות האכיפה ביחס לבינוי בלתי-חוקי במרחב, המשיבים טענו כי הרשויות נוקטות פעולות אכיפה בהתאם לשיקולי ביטחון, לסדרי עדיפויות, ולמשאבים שבידיהן.
8. לאחר שהתקיים דיון בעתירה, המשיבים התבקשו לשוב ולעדכן בנוגע לסוגיות המועלות במסגרתה, ובהן – החרגת העותרים מתחולת הוראות צו התיחום; ופעולות אכיפה שמתבצעות במרחב. בהמשך לכך, עדכנו המשיבים כי במסגרת הארכה של צו התיחום, בוטל איסור הכניסה למרחב מכוחו; כך שנותר בתוקפו רק איסור הכניסה של ישראלים מכוח צו ההתנתקות. כמו כן, המשיבים עדכנו על אודות פעולות אכיפה

שננקטות במרחב, ביחס לבינוי בלתי-חוקי על-ידי ישראלים, וביחס לכניסת ישראלים לשטח. בתגובה להודעת העדכון מטעם המשיבים, טענו העותרים כי למעשה, לא ננקטות פעולות אכיפה כלפי ישראלים השוהים במתחם; וכי בשל נוכחותם של ישראלים כאמור, המשיבים מונעים מבעלי האדמות הפלסטיניים להגיע אל אדמותיהם. לאחר מכן הוגשו מספר הודעות מעדכנות מטעם המשיבים; וכן תגובות מטעם העותרים.

9. ביום 2.1.2023 ניתן צו על-תנאי המורה למשיבים לנמק מדוע לא יפונה השטח מושא צו התיחום מבינוי בלתי-חוקי ומפלישות של גורמים שאינם בעלי הזכויות במקרקעין; וכן מדוע לא יינקטו הצעדים הדרושים כדי לאפשר לבעלי הזכויות כאמור לממש את זכויותיהם ללא הפרעה.

10. בתשובתם לצו-על-תנאי, ציינו המשיבים כי הבינוי שבו נמצאה הישיבה שהוקמה כאמור על אדמות פרטיות, הוסר; וכי בהמשך לכך הוקמה הישיבה, ללא היתר, במרחב סמוך, על גבי אדמות מדינה. עוד ציינו המשיבים, כי בכוונת הדרג המדיני להסדיר את הישיבה במיקומה החדש. צוין כי לשם כך, שטח אדמות המדינה האמור צורף מחדש לתחומה של המועצה האזורית שומרון; ניתנה למועצה הרשאה לתכנון של השטח; והוגשה ללשכת התכנון פרוגרמה לתכנית בנדון. עוד נטען בכתב התשובה, כי כיום אין מניעה בפני בעלי האדמות הפרטיות לגשת אל אדמותיהם, בכפוף לכך שקיימות דרכי גישה, המצויות במקום מזה עשרות שנים, אשר חלקן עובר באדמות פרטיות. בנסיבות אלו, כך נטען, חל שינוי נסיבות מהותי בתשתית העובדתית שניצבת בבסיס העתירה.

המשיבים הוסיפו כי אף במישור המשפטי חל שינוי נסיבות מהותי, משביום 22.3.2023 פורסם ברשומות חוק יישום תכנית ההתנתקות (תיקון מס' 7), התשפ"ג-2023, שבמסגרתו נקבע כי הוראות מסוימות מחוק יישום תכנית ההתנתקות, התשס"ה-2005, לא יחולו על שטחים בצפון השומרון, שבהם גם השטח מושא העתירה; וכי בהמשך לכך, בוטל גם צו ההתנתקות בכל הנוגע למרחב חומש. הובהר כי משמעות הדברים היא ביטול איסור הכניסה של ישראלים למרחב מושא העתירה. לצד זאת, צוין כי המשיב 1 החליט לאסור שהיית ישראלים בשטח האדמות הפרטיות שבמרחב האמור.

11. בתגובה לאמור, שהוגשה ביום 1.8.2023, טענו העותרים כי גם במצב הדברים הנוכחי, קיים בינוי בלתי-חוקי בצו התיחום, שהוקם על-ידי גורמים שאינם בעלי זכויות במקרקעין. בתוך כך, העותרים מתייחסים לישיבה שהוקמה מחדש על אדמות מדינה במרחב מושא העתירה; לדרכי הגישה בשטח צו התיחום אשר עוברות, כאמור, גם על

אדמות פרטיות; וכן למבנים של הצבא הממוקמים באדמות כאמור. נוסף על כך, נטען כי הלכה למעשה, אף במצב הדברים הנוכחי העותרים אינם יכולים לנוע בחופשיות במרחב ולממש את זכויותיהם במקרקעין הפרטיים ללא הפרעה. העותרים מעלים טענות במישורים שונים כנגד הפעלת סמכויות המשיבים בהליכי פינוי הישיבה, כמו גם להקמת המבנה הטרומי על קרקעות מדינה שלא כדין, ועל השלכותיו של המצב החדש שנוצר עם העתקת הישיבה.

בהחלטתנו מהיום הודענו כי נשקלת הכוונה למחוק את העתירה בשל השוני בתשתית העובדתית והמשפטית לאחר שניתן צו על תנאי. קיבלנו בהתאם להחלטתנו תגובות כתובות של הצדדים בהקשר זה.

12. על רקע האמור לעיל ונוכח הטעמים המפורטים להלן, ולאחר ששקלנו את עמדות הצדדים, אנו סבורים כי העתירה מיצתה את עצמה וכי דינה להימחק, תוך שמירת זכויות.

בלב העתירה ניצבה טענת העותרים, שלפיה באדמות פרטיות של פלסטינים המצויות בגדר צו התיחום הוקם בינוי בלתי חוקי על-ידי מי שאינם בעלי זכויות בקרקע, כאשר עיקר הבינוי הבלתי חוקי היה של הישיבה. בעיקרו של דבר, הצו על-תנאי בעתירה הוצא על רקע טענה זו. ואולם, בכתב התשובה שהגישו המשיבים צוין, כאמור, כי עם פינוי הישיבה ממיקומה על קרקע פרטית, עיקר הבינוי הבלתי חוקי שנמצא על אדמות פרטיות בצו התיחום הוסר. אמנם, דרכי הגישה שבשטח צו התיחום עוברות מזה עשרות שנים גם על קרקע פרטית; ועדיין קיימת נוכחות צבאית מסוימת על אדמות פרטיות בשטח הצו. ואולם, נוכחות זו והדרכים האמורות לא ניצבו בלב העתירה, ולא עמדו בבסיס ההחלטה על הוצאת צו על-תנאי בעניינה. לצד זאת, רשמנו לפנינו את הצהרת המשיבים, שלפיה סוגיות אלו מצויות בבחינה, ומובן כי טענות הצדדים בעניינן שמורות להם.

אשר לנוכחות של ישראלים בשטח צו התיחום, הרי שכמפורט לעיל, לאחר שניתן צו על-תנאי בעתירה, בוטל האיסור על כניסת ישראלים למרחב חומש, במסגרת חקיקה ראשית של הכנסת וצו של המשיב 1. לצד זאת, המשיב 1 החליט לאסור שהיית ישראלים בשטח האדמות הפרטיות שבמרחב האמור. אם כן, במובן זה חל אף שינוי מהותי בתשתית הנורמטיבית שבבסיס העתירה.

אשר לשאלת הגישה של בעלי הזכויות במקרקעין הפרטיים מושא העתירה אל אדמותיהם - גם בהיבט זה חל שינוי במצב העובדתי עקב העתקת מיקומה של הישיבה. רשמנו לפנינו את הצהרת המדינה שלפיה אין מניעה העומדת בפני בעלי הזכויות כאמור. חזקה על המדינה כי תפעל להבטחת זכות הגישה כאמור, ומכל מקום, טענות הצדדים שמורות להם אף בעניין זה.

13. סוף דבר: לא נעלמו מעינינו טענות העותרים המתייחסות לחוקיות מצב הדברים החדש שהוא פועל יוצא של העתקת מקומה של הישיבה לאדמות מדינה, אולם אלה חורגות מהעתירה במתכונתה הנוכחית. טענות אלה שמורות לעותרים בהליך מתאים. גם טענות המשיבים שמורות להם. אנו מורים על מחיקת העתירה לאחר שמוצתה במתכונתה הנוכחית.

המשיבים יישאו בהוצאות העותרים בסך של 15,000 ש"ח.

הדיון הקבוע ליום 3.8.2023 מבוטל אפוא.

ניתן היום, ט"ו באב התשפ"ג (2.8.2023).

ש ו פ ת

המשנה לנשיאה

ה נ ש י א ה